

L'home de l'abric - Valentí Puig

Tomàs de Kempis considerava il·lícit llegir la Bíblia per motivacions literàries, al marge del seu missatge religiós. Segles després, els moviments formalistes van establir que qualsevol llibre es podia transitar sense atendre'n al contingut explícit: el Gènesi, Sade, Ignasi de Loiola, Céline, Fourier... Les seqüeles del formalisme han permès que un lector pugui fruitir de la lectura de Josep Pla encara que en discrepi profundament en l'esfera ideològica. Ha calgut un crític literari interessat en les teories econòmiques com Valentí Puig (Palma de Mallorca, 1949) per obtenir una lectura que no consideri irrellevant el pensament planià. Per a l'autor de *L'home de l'abric*, Pla no és un gran escriptor *encara que* sigui conservador, sinó que ho és precisament *perquè* és conservador. En aquest sentit, l'estudi de Valentí Puig complementa l'excel·lent treball de Xavier Pla, que ha il·luminat els aspectes més literaris de l'autor de Palafrugell. La primera conseqüència del canvi de perspectiva que presenta Puig és la revaloració dels llibres més polítics de Josep Pla, generalment deixats de banda per la crítica: *Madrid. L'adveniment de la República, Viatge a Rússia, Cròniques parlamentàries*. L'estudi també fa referència a l'estil, però Pla hi és vist més com a intel·lectual que com a literat, com a mestre de viure més que com a mestre d'escriure.

El lector habituat al discurs omnipresent del progressisme trobarà en *L'home de l'abric* un recés ideològic: la crítica raonada a Rousseau, Marx, Companys i Andreu Nin pot resultar estimulante en la mesura en què configura un discurs més original, menys devaluat per la repetició acrítica i sistemàtica. Valentí Puig, ajudat per un Pla amb funcions de Virgili, s'endinsa en l'infern de la política d'aquest segle i arriba fins als cercles més recòndits: pensadors utòpics, consellers fraudulents i sembradors de cisma. Com si busqués un efecte d'estil, Valentí Puig cita sense rubor els autors més infamats pel progressisme: Maquiavel, Brezezinski, Aron, Kissinger...

L'home de l'abric parla de llengua i de guerres, de realitat i ficció, de narració i ordre. En acabar el llibre, el lector té la sensació que el pensament de Pla unifica tots els excursos, que potser Valentí Puig té raó i hi ha una línia que vincula Plató i Marx, romàntics i utòpics, efectismes polítics i efectismes literaris. Algunes frases de Pla es deixen aplicar tant a la política com a la literatura: «La invenció és un fenomen de ximplets que ignoren la limitació de l'esperit humà, indefectible», «Quan no hi ha càlcul o astúcia hi ha improvisació». Les «orquídies verbals» són igualment desaconsellables tant als estadistes com als novel·listes.

I, amb tot, la coincidència ideològica que el llibre constata entre Valentí Puig i Josep Pla no té un paral·lelisme en la manera d'escriure. Fa l'efecte que cada capítol s'hauria pogut convertir en un llibre de lectura més còmoda. Si la prosa de Pla és extensiva, la de Puig és intensiva; si la de Pla és lenta i voluptuosa, la de Puig és

sinètica i condensada. La temptació que ha d'evitar la prosa curvilínia de Pla és la delinqüència argumental, però el perill de la concentració de dades que ofereix Valentí Puig és el contrari: la inabastable multiplicitat de focus d'interès intel·lectual.